

LEGALTECH: INOVACIJE, SPREMEMBA KULTURE IN POZITIVNI UČINKI UPORABE TEHNOLOGIJE V PRAVU

ANA JEREB¹ IN PRIMOŽ ROJAC²

¹ Vrhovno sodišče Republike Slovenije, Ljubljana, Slovenija. E-pošta: ana.jereb@sodisce.si

² IURALL, Ljubljana, Slovenija. E-pošta: p.rojac@iurall.com

Povzetek Pri LegalTech gre za postopno avtomatizacijo vsakodnevnih opravil v (odvetniški) pisarni, kot so analize, pregledi pogodb, iskanje sodne prakse ali raziskovanje različnih pravnih vprašanj. Prispevek je namenjen prikazu, kako bo uporaba naprednih tehnologij spremenila odvetniško (in širšo pravno) prakso; tako v vsakodnevni dinamiki pisarniškega dela kot pri širšem pristopu do opravljanja pravnih storitev. Tehnične rešitve, ki naslavljajo odvetniške pisarne oz. pravne službe v podjetjih, stremijo k avtomatizaciji delovnih procesov, znižanju njihovih stroškov in časovni optimizaciji. Na trgu pa se pojavlja tudi veliko tehnoloških rešitev, katerih cilj je povečanje dostopnosti in nižanje cene pravnih storitev ob hkratnem izboljšanju uporabniške izkušnje za iskalce teh storitev. In čeprav bo to pomenilo, da bodo odvetniki (pravniki) nujno izgubili del svojih strank, tehnološki napredek prinaša pozitivne učinke tudi za ponudnike pravnih storitev. Zaradi možnosti hitrega in obsežnega pravnega raziskovanja bo opravljena storitev lahko bolj kakovostna in hitrejša, najverjetneje pa tudi cenejša. Vendar rešitev ni samo v tehnologiji, temveč v ljudeh. Pravniki in pravna kultura morajo biti vlečni konji inovacij in sprememb v pravu.

Ključne besede:

LegalTech,
nove
tehnologije v
pravu,
umetna
inteligenca,
odvetništvo,
prihodnost
prava,
investicije.

LEGALTECH: INNOVATION, A CULTURAL CHANGE AND THE POSITIVE EFFECTS OF USING TECHNOLOGY IN LAW

ANA JEREB¹ IN PRIMOŽ ROJAC²

¹ Supreme Court of the Republic of Slovenia, Ljubljana, Slovenia. E-mail: ana.jereb@sodisce.si

² IURALL, Ljubljana, Slovenia. E-mail: p.rojac@iurall.com

Abstract LegalTech is a step-by-step automation of everyday tasks in a (lawyer's) office, such as analyses, contract reviews, case law research or other legal research. This article will demonstrate how the use of advanced technologies will change law and legal practice; both in the daily dynamics of the office work and in the broader spectrum of legal services. One group of technical solutions targets law firms or in-house lawyers. They aim to automate work processes and thereby gain costs reduction and time optimization. Another group targets the end users of legal services. This group aims to increase accessibility and lower the price of legal services while improving the user experience of these services. Although this might result in lawyers losing some of their clients who will find the answer to the legal issue themselves, technological progress will have positive effects also for legal service providers. Due to a quick and comprehensive legal research, the legal services will be of higher quality, faster and most likely also cheaper. However, the future of law should not be just about the technology, but also (and foremost) about the people. Lawyers and legal culture must be towed horses of innovation and change in law.

Keywords:

LegalTech,
new
technology in
law,
artificial
intelligence,
legal service,
future of
law,
investments.

1 Uvod

Pri LegalTech gre za postopno avtomatizacijo vsakodnevnih opravil v (odvetniški) pisarni, kot so analize, pregledi pogodb, iskanje pravne prakse ali raziskovanje različnih pravnih vprašanj. S tem se spreminja dinamika dela in struktura zaposlitve (večajo se namreč potrebe po tehnično podkovanem kadru, v določeni meri pa lahko avtomatizirani procesi že nadomestijo kader, ki je do zdaj opravljal časovno zamudna opravila, kot so npr. skrbni pregledi). Umetna inteligenca (ang. artificial intelligence ali AI) je programski sistem, ki se uči izvajanja inteligentnih opravil, za katera navadno mislimo, da jih lahko izvajamo le ljudje.

Pisarne se za uporabo inovativnih tehničnih rešitev odločajo predvsem zaradi doseganja boljše stroškovne in časovne učinkovitosti. Avtomatizirani procesi naj bi odvetnikom omogočali, da se osredotočajo na bolj zahtevne (in zanimive) naloge. In čeprav se ob omembi naprednih tehnologij in umetne inteligence v pravu marsikdo obregne, češ da gre za znanstveno fantastiko prihodnosti, pregled dogajanja na trgu LegalTech-a pokaže, da je napredek že tu. V knjigi *Tomorrow's Lawyers: An Introduction to Your Future*, Richard Susskind piše, da umetna inteligenca pretresa »ne samo odvetniško prakso, ampak tudi naše temeljne dojemanje pravnega procesa« (Susskind, 2017: 59).

Zgovorni so rezultati raziskave (LawGeex, 2018), v kateri so primerjali storilnost dvajsetih ameriških odvetnikov z računalniškim programom (z algoritmi umetne inteligence) podjetja LawGeex. Med drugimi ugotovitvami izstopa 94-odstotna pravilnost rezultatov računalnika proti 85-odstotni pravilnosti odgovorov odvetnikov in dejstvo, da so odvetniki za dokončanje naloge (pregled petih NDA dogovorov) potrebovali med 51-imi in 156-imi minutami, program pa je do rezultata prišel v pičlih 26-ih sekundah.

Prispevek je namenjen predstavitvi najpomembnejših tehničnih rešitev za pravnike v praksi, pri čemer so razdeljene na tiste, ki so prvenstveno namenjene odvetnikom (torej ponudnikom pravnih storitev), in tiste, ki naslavljajo kupce oz. iskalce pravnih storitev. V nadaljevanju skušava predstaviti, kako bo uporaba napredne tehnologije spremenila odvetniško (in širšo pravno) prakso; tako v vsakodnevni dinamiki pisarniškega dela kot pri širšem pristopu do opravljanja pravnih storitev.

2 LegalTech rešitve za odvetnike oz. pravne službe

2.1 Splošno

Tehnične rešitve, ki naslavljajo odvetniške pisarne oz. pravne službe v podjetjih, stremijo k avtomatizaciji delovnih procesov, znižanju njihovih stroškov in časovni optimizaciji. Med njimi najdemo takšne, ki nudijo pomoč pri pisanju pogodb, skrbnem pregledu, odgovorih na rutinska vprašanja, pravnih analizah in raziskavah, komunikaciji, upravljanju s projekti, elektronskem podpisovanju in (v anglosaškem sistemu popularnem) elektronskem razkritju (e-discovery). Med bolj naprednimi so tudi takšne, ki vključujejo predvidevanje zaključka določenega postopka glede na znani potek predhodnih (primerljivih) zadev. Kot je pokazala tudi zgoraj omenjena raziskava, v kateri so primerjali delo odvetnikov in računalniškega programa, so lahko računalniške rešitve pri opravi vsakodnevnih, bolj ali manj rutinskih pravnih opravil, hitrejše, cenejše in bolj natančne od ljudi.

2.2 Shranjevanje podatkov

Govorimo o različnih ponudnikih predvsem »oblačnih« storitev. Namesto na računalniku naložene različne programske opreme se lahko do teh storitev dostopa prek interneta, kjerkoli in kadarkoli. Zaradi občutljivosti podatkov, s katerimi opravljajo odvetniške pisarne, novi produkti na trgu ponujajo predvsem dodatne varnostne rešitve, ki zagotavljajo najvišje standarde varnosti in zasebnosti. Združenje (The Legal Cloud Computing Association (LCCA)) je nedavno objavilo zbirko standardov z navodili odvetnikom, kako naj rešujejo različne dileme pri shranjevanju podatkov na oblak.

2.3 Pisanje pogodb

Programi za pomoč pri pisanju pogodb poskušajo avtomatizirati postopek priprave novih pogodb. Pri tem uporabljajo različne tehnike: vnaprej pripravljene obrazce, vmesnike tipa potegni in spusti (ang. drag & drop) ali spletne vprašalnike. Cilj je, da se s prilagojenimi (poenostavljenimi) vprašalniki od strank pridobi potrebne podatke, ki jih je mogoče vnesti v vnaprej pripravljene osnutke pogodb, delo odvetnika pa se omeji samo na zadnji pregled in morebitne prilagoditve konkretne pogodbe. Tak program pripomore k časovni optimizaciji priprave pogodb in

standardizaciji tega postopka povsod, kjer gre za večje količine istovrstnih pogodb. Eno od takšnih rešitev ponuja Thomson Reuters, in sicer Contract Express.¹ Pisarni, ki program uporablja, ta omogoča avtomatiziranje in standardizacijo osnutkov pogodb. Pogodbe se izpolnjujejo z uporabo spletnih vprašalnikov, celoten postopek pa se lahko odvija znotraj programa Microsoft Word.

Različne rešitve se ukvarjajo tudi z možnostjo oddaljenega podpisovanja pogodb. Programi za digitalni (ali e-) podpis varno povežejo podpisnika z dokumentom v posneti dokumentaciji. Na ta način se lahko pogodbe potrdijo ali podpišejo prek interneta – tudi prek mobilnih naprav, kar nedvomno optimizira postopek sklepanja (printanja, podpisovanja in skeniranja) pogodb.

2.4 Pregled pogodb

Tehnične rešitve za pregled pogodb omogočajo avtomatiziran pregled pogodbe v fazi pogajanj. Glede na prednastavljene kriterije program zazna relevantne določbe in jih ovrednoti kot bolj ali manj sporne. Če spornih določb v pogodbi ni, jo program potrdi. Takšni programi povečujejo odzivnost v poslovnem svetu, kjer že potrditev običajnega in standardiziranega NDA dogovora znotraj večjega podjetja traja več dni. Te tehnične rešitve omogočajo poenoten postopek pregleda pogodb v celotnem podjetju, ki je hitrejši in bolj natančen od pregleda, ki ga opravi en ali več pravnikov.

Program, ki ga razvija podjetje LawGeex,² nudi avtomatiziran postopek pregleda in potrditve vsakdanjih gospodarskih pogodb. Algoritev umetne inteligence pregleda pogodbo in jo potrdi, če ustreza vnaprej določenim pravnim kriterijem. Če zazna sporno določbo, pogodbo posreduje v pregled ekipi pravnikov. Obljuba LawGeex-a je, da s tem programom strankam nudijo zanesljiv odgovor na vprašanje »ali lahko to podpišem?« v samo eni uri. Program tako prinaša veliko časovno učinkovitost pri opravi, za katerega različne osebe znotraj družbe porabijo več dni (saj se posamezno pogodbo običajno pregleduje z različnih zornih kotov (finančnega, pravnega idr.).

---

¹ [Http://www.contractexpress.com](http://www.contractexpress.com) (5. 12. 2018).

² [Https://www.lawgeex.com](https://www.lawgeex.com) (5. 12. 2018).

Zanimivo rešitev ponuja tudi Legal Robot.³ Pravičnost pogodb želijo povečati tako, da s pomočjo programa poenostavijo in razjasnijo zapletene pravne pojme in jih tako približajo vsem strankam pogodbe, da jo te pred podpisom razumejo.

2.5 Skrben pregled

Za razliko od pregleda (posameznih) pogodb so orodja za skrben pregled namenjena iskanju določenih podrobnosti ali določb v večji količini dokumentov. Z uporabo te programske opreme lahko pravne službe pospešijo in izboljšajo točnost pri pridobivanju podatkov iz pogodb in preverjanju njihove skladnosti s predpisi (npr. s Splošno uredbo o varstvu podatkov (GDPR)⁴). Na ta način zagotovijo, da pogodbe nimajo skritih obveznosti, nesorazmerji ali drugih obveznosti, ki družbo izpostavljajo nezaželenemu tveganju. En od ponudnikov takšne programske opreme je Kira Systems⁵. S pomočjo umetne inteligence razbere pomembne informacije iz nestrukturiranih pogodb in dokumentov. »Bazo podatkov« umetne inteligence predstavlja prek 450 modelov strojnega učenja pri pregledu skladnosti različnih pogodb z GDPR in prednastavljenimi kriteriji skladnosti. Angleška rešitev Luminance⁶ pa je namenjena pomoči pri skrbnem pregledu ob statusnih spremembah družb.

2.6 Upravljanje s pogodbami

Rešitve za upravljanje pogodb (oz. za upravljanje življenjskega cikla pogodb) delujejo kot centralni shranjevalni sistem z naprednimi funkcijami časovnice, opravil, analiz, izdajanja računov itd. Osnovne verzije nudijo možnost elektronskega vodenja spisov in arhiviranja, napredne pa so nadgrajene z rešitvami za upravljanje opravil, izdajanje računov, elektronsko pošto, koledar, integracijo s sistemom Office 365, uporabniškimi računi, vnosom pravnega znanja, združevanjem dokumentov, elektronskim plačilom in možnostjo virtualnega pomočnika. Tehnološki napredek pri rokovanju s pogodbami omogoča večjo učinkovitost različnih faz nastanka pogodbe (kot je prikazano na sliki). Avtomatizacija je mogoča v fazi pisanja pogodbe,

---

³ <https://www.legalrobot.com> (5. 12. 2018).

⁴ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (UL EU L 119, 4. 5. 2016, str. 1–88).

⁵ <https://www.kirasystems.com> (5. 12. 2018).

⁶ <https://www.luminance.com> (5. 12. 2018).

njene potrditve, izvrševanju, shranjevanju ali pri iskanju informacij v okviru pregleda več tisočih pogodb neke organizacije.⁷

2.7 Iskalniki pravne teorije in prakse

Določene rešitve so usmerjene k naprednemu iskanju odgovorov na različna strokovna vprašanja. Ti iskalniki ob pravilni uporabi v natančnosti prekašajo pravne raziskovalce ali mlajše kolege v odvetniških pisarnah, kadar je treba preiskati večjo količino podatkov.

ROSS Intelligence⁸ je npr. umetna inteligenca, ki s pregledovanjem ogromne baze podatkov posreduje informacije, ki bodo najverjetneje relevantne glede na določeno povpraševanje. Najprej je baza znanja tega programa obsegala področje stečaja, zdaj pa obsega tudi že področje intelektualne lastnine in delovnega prava. V letu 2018 je ROSS v uporabo ponudil brezplačno orodje EVA za analiziranje sodne prakse. Poleg iskanja relevantnih preteklih sodnih odločb to orodje nudi tudi pregled vseh nadaljnjih primerov in oceno, ali so odločbe še vedno aktualne in tvorijo t. i. *good law*.

Še podrobnejšo analizo pravnih argumentov ponuja LitiGate.⁹ Zavarovalnicam želi pomagati v enostavnejših primerih, npr. v zvezi z zahtevki iz naslova telesnih poškodb, da se lahko z analizo preteklih primerov predvidi rezultat in najboljša obramba v tekočih zadevah. S predvidevanjem na podlagi preteklih primerov se ukvarja tudi Blue J Legal,¹⁰ ki želi s pomočjo strojnega učenja predvideti, kako bodo sodišča odločala v novih zadevah s področja davkov.

2.8 eDiscovery

Pri eDiscovery (v prevodu: elektronsko razkritje) gre za postopek identifikacije, zbiranja in predložitve elektronsko shranjenih informacij kot odziv na zahtevo za predložitev dokazil v sodnem postopku. Ameriški trg rešitev s področja eDiscovery naj bi v lanskem letu dosegel 18,49 milijarde dolarjev.

---

⁷ Vir: <https://www.lawgeex.com> (5. 12. 2018).

⁸ <https://rossintelligence.com> (5. 12. 2018).

⁹ <https://www.litigate.ai> (5. 12. 2018).

¹⁰ <http://www.bluejlegal.com> (5. 12. 2018).

OpenText Axcelerate¹¹ pomaga identificirati dejstva, ki so pomembna za sodni postopek. Uporabnikom omogoča, da prepoznajo ključne besedne zveze v dokumentu in izdela grafični prikaz povezav med besedami ter prepozna, katera dejstva so bila poslana na osebni račun ali nepoznani tretji osebi. Omogoča tudi avtomatsko anonimizacijo občutljivih informacij, kot so telefonske številke, uporabniški računi ali podatki o kreditnih karticah.

2.9 Celostne rešitve

Med celostnimi (sistemskimi) rešitvami velja izpostaviti izdelek Neota Logic.¹² To je platforma za inteligentno avtomatizacijo strokovnega znanja, procesov in dokumentov. Aplikacije Neota Logic ponujajo pravne, regulativne in politične smernice, vodijo nadzor nad poslovnimi tokovi ter pripravljajo osnutke pogodb in drugih dokumentov. V svojem bistvu je Neota Logic umetna inteligenca, ki povezuje vsebinsko logiko, uporabniško izkušnjo in integracije z zunanjimi sistemi. Hibridno sklepanje omogoča vključitev katerega koli algoritma, ki je potreben za reševanje problema, vključno z logičnimi pravili, matematiko in multi-faktorskim točkovanjem ter besedilno analizo in napovedno analitiko z uporabo katerega koli razpoložljivega orodja.

Riverview Law¹³ pa ponuja virtualne asistente, ki jih poganja tehnološka platforma Kim. Prav tako olajša postopke upravljanja s primeri in koordinacijo med različnimi člani ekipe.

2.10 Pravna analitika

Pri pravni analitiki gre za postopek pridobivanja aktivnega znanja iz obstoječih podatkov za pomoč pri sprejemanju odločitev na pravnem področju. Tehnologija namreč omogoča poznavanje in nadaljnjo uporabo podatkov za potrebe napovedovanja izida določenega pravnega postopka, predvidljivosti stroškov in optimizacijo njihovega zaračunavanja, kadrovske načrtovanje in finančne operacije. Velikost globalnega trga pravne analitike je bil v letu 2017 ocenjen na 450 milijonov

---

¹¹ <https://www.opentext.com/products-and-solutions/products/discovery/axcelerate> (5. 12. 2018).

¹² <https://www.neotalogic.com> (5. 12. 2018).

¹³ <http://www.riverviewlaw.com> (5. 12. 2018).

ameriških dolarjev, do leta 2022 pa je pričakovana njegova nadaljnja rast do vrednosti 1.8 milijarde dolarjev.

Med takšnimi rešitvami izpostavljam Casetext.¹⁴ Ta omogoča pregled sodne prakse, ki je citirana v določenem dokumentu prek asistenta umetne inteligence CARA (ang. Case Analysis Research Assistant). Program ima sposobnost razumevanja naravnega jezika, s katerim pregleda besedilo pravnega dokumenta, najde in analizira citate sodne prakse, razume kontekst iskanja in prilagodi rezultate tako, da čim hitreje najde ustrezne citate za podporo najdenih argumentov. Podobno rešitev ponuja tudi francoski Doctrine.¹⁵

3 LegalTech rešitve za kupce pravnih storitev

Na trgu se pojavlja tudi cel kup tehnoloških rešitev, katerih cilj je povečanje dostopnosti in nižanje cene pravnih storitev ob hkratnem izboljšanju uporabniške izkušnje za iskalce teh storitev. V Združenih državah Amerike obstaja več takšnih rešitev, med katerimi velja izpostaviti Upcounsel¹⁶ – platformo za povezovanje iskalcev pravnih storitev z njihovimi ponudniki (odvetniki). Platforma uporabnikom obljublja dostop do mreže 5000-ih odvetnikov, ki naj bi določene pravne storitve opravili po ugodnejši ceni, kot bi jo zaračunavale tradicionalne odvetniške pisarne. Stranke poskuša prepričati z lahkim dostopom, hitrim odzivom in primerljivostjo večih različnih ponudb, ki jo stranka dobi za svoj primer. V Veliki Britaniji podobno rešitev ponuja Lexoo.

Iskalce pravnih storitev nagovarja tudi LegalZoom,¹⁷ ki neposreden stik z odvetnikom strankam ponuja le kot eno od (skrajnih) možnosti, drugače pa jim omogoča pridobitev obrazcev tipskih pogodb, predpripravljene nasvete s priljubljenih pravnih področji (pri čemer stranke do rešitve pripeljejo prek prilagojenih spletnih vprašalnikov, s katerimi izluščijo pravno relevantne okoliščine posameznega primera), vse po vnaprej znanih fiksnih (konkurenčnih) cenah.

---

¹⁴ <https://casetext.com> (5. 12. 2018).

¹⁵ <https://www.doctrine.fr> (5. 12. 2018).

¹⁶ <https://www.upcounsel.com> (5. 12. 2018).

¹⁷ <https://www.legalzoom.com/country/si> (5. 12. 2018).

Z izboljšanjem uporabniške izkušnje posameznikov in podjetji se ukvarja Juro, ki skuša kompleksen pravni jezik prevesti v razumljivo in nezahtevno obliko. Ponuja platformo za ustvarjanje pogodb, njihov elektronski podpis, shranjevanje in pregled. Juro izpostavlja pomemben vidik stanja v pravu danes – pravo postaja vedno bolj kompleksno in zahtevno, s tem pa za stranke nerazumljivo in posledično neuporabno. Če želimo, da bo pravo služilo ljudem, je treba v prvi vrsti poskrbeti za njegovo razumljivost. Neposredne pozitivne učinke uporabe tehnologije v pravu torej občutijo predvsem uporabniki pravnih storitev. Za ponudnike le-teh pa nove tehnologije predstavljajo izziv in zahtevajo kar nekaj prilagoditev. Čas bo pokazal, kako uspešna bo transformacija tradicionalnih odvetniških pisarn v novo, tehnološko podprto nudenje pravnih storitev.

4 Pozitivni učinki uporabe tehnologije v pravu

Tehnologija je že v preteklosti vplivala na delo pravnikov, vsaj od iznajdbe pisalnih strojev naprej, če ne že prej. Tudi v prihodnosti bo tehnologija v marsičem pomagala pravnikom pri delu. Pomagala pa bo tudi tistim, ki bi sicer za nasvet poiskali odvetnika, z uporabo tehnologije pa si bodo lahko pomagali sami. Trdimo lahko, da bo tehnologija omogočila dostop do prava posameznikom ali družbam, ki ga predhodno niso bili deležni – zaradi previsokega stroška ali drugih razlogov. Verjamemo, da bo ta modernizacija imela pozitivne učinke za vsakogar, ki bo iskal odgovor na enostavno vprašanje: »kakšne so moje pravice in obveznosti v danem trenutku?« Čeprav je določeno pravno pravilo namreč lahko razumljivo, ga ob količini pravnih predpisov posameznik – laik sam ne more najti in razumeti brez uporabe tehnologije.

In čeprav bo to pomenilo, da bodo odvetniki (pravniki) nujno izgubili del svojih strank, ki si bodo s pomočjo tehnologije same našle odgovor na pravno vprašanje, tehnološki napredek prinaša pozitivne učinke tudi za ponudnike pravnih storitev. Zaradi možnosti hitrega in obsežnega pravnega raziskovanja bo opravljena storitev lahko kakovostnejša in hitrejša, najverjetneje pa tudi cenejša. Pozitivni učinki se bodo tako odrazili pri vseh vpletenih. Vprašanje pa je, če smo na spremembe, ki jih omogoča tehnologija, pripravljeni.

5 Investicije v LegalTech

V družbe, ki se ukvarjajo z LegalTech, je bilo v letu 2017 investiranih 233 milijonov dolarjev (gre za 61 ločenih naložb), v letu 2016 pa 224 milijonov (prek 79 naložb). Trend se nadaljuje tudi v letu 2018. Po podatkih strani za sledenje investicij Crunchbase so zagonska podjetja na področju LegalTech-a v prvem četrtletju leta 2017 zbrala 1,25 milijona dolarjev kapitala, v samo enem mesecu v letu 2018 pa že kar 49 milijonov dolarjev in vse kaže, da bo v letu 2018 v podjetja, ki razvijajo LegalTech, vložena 1 milijarda dolarjev. V letu 2018 je največjo investicijo (skupni znesek vseh investicij naj bi dosegel 1 milijardo dolarjev) v višini 65 milijonov dolarjev prejel Atrium – tehnološka odvetniška pisarna (ustanovitelj Justin Kan je tudi so-ustanovitelj podjetja Twitch). Sledi Kira Systems s 50 milijonsko naložbo za razvoj rešitve za opravljanje skrbnega pregleda pogodb s pomočjo umetne inteligence. Druge velike naložbe v umetni inteligenco vključujejo: Seal (pregled pogodb, 30 milijonov dolarjev), Everlaw (eDiscovery, 25 milijonov dolarjev), Incopro (svetovalec za intelektualno lastnino, 20 milijonov dolarjev), Eigen Technologies (skrben pregled pogodb, 17,5 milijonov) in LawGeex (12 milijonov) (Bechor, 2018).

Tehnološki razvoj terja veliko sredstev, da doseže zadovoljivo, zanesljivo in uporabno vrednost. Zato je pridobivanje velikih zagonskih investicij za razvoj LegalTech-a zelo pomembno. Znan je podatek za podjetje LegalGeex, ki je svojo umetno inteligenco »učilo« več kot tri leta, in sicer s pomočjo strojnega učenja več desetisočih pravnih dokumentov.

6 Sprememba kulture

Namen tega prispevka je seznaniti bralca z najbolj razvitimi rešitvami na stičišču tehnologije in prava, pri čemer seznam seveda ni dokončen, ampak predstavlja le vrh ledene gore. Tudi pogled na investicije da slutiti, da zadevno področje pridobiva pozornost med investitorji in posledično teže v vsakdanji ekonomiji. Možno je zaznati pozitiven trend tako v količini in kakovosti tehnoloških inovacij kot v njihovem financiranju.

Vendar rešitev ni v tehnologiji, temveč v ljudeh (Burney, 2018). Tehnološke inovacije same ne bodo spremenile prava (Cohen, 2018a). Pravniki in pravna kultura morajo biti vlečni konji inovacij in sprememb v pravu. Ne gre za obtožnico na račun pravnikov in njihove kulture, temveč za zavedanje, da lahko le sami premaknemo stvari v dobo inovacij; v dobo, kjer so storitve namenjene njihovim uporabnikom, v dobo, ko bo pravo ponovno služilo ljudem (Cohen, 2018b). In tudi inovacije so namenjene samo ljudem in temu, da bi jim pravo lahko bolje služilo. Zato so tudi ljudje – potrošniki, gospodarske družbe in drugi kupci pravnih storitev tisti, ki bodo ob pravnikih (odvetnikih, akademiki in drugih) vodili preoblikovanje v pravu.

Vprašanje, ki se zastavlja, pa je, kam gre to preoblikovanje. K čemu sploh pripomorejo omenjene inovacije? Premiki se gotovo dogajajo v smeri lažjega dostopa do pravnih storitev in bolj učinkovitega nujenja le-teh z integracijo pravnega, procesnega in tehnološkega znanja. To pa je v nasprotju z ustaljeno pravno kulturo, vrednotami, dinamiko prodaje in nakupa pravnih storitev, izogibanja tveganjem ter sklicevanje na pretekle izkušnje namesto na razvoj in boljši rezultat (Cohen, 2018a). Miti pravne kulture namreč so: (1) odvetniki določijo, kaj je »pravno« delo; (2) le odvetniki so pristojni, da ga opravijo; (3) odvetniki – ne stranke – mu določajo vrednost; (4) vsa »pravna« dela so posebna/samosvoja/unikatna; (5) vsa pravna vprašanja so sama po sebi edinstvena; in (6) pravna izjemnost. Zato ni čudno, da so danes inovatorji na pravnem področju nepravniki, tj. IT strokovnjaki, ekonomisti, strokovnjaki za procese in vodenje projektov, podjetniki in komentatorji (Cohen, 2018c). Trdimo sicer, da dokončnega napredka oz. koraka naprej k pravu, ki služi uporabnikom, brez pravnikov oz. spremembe pravne kulture, ne bo mogoče doseči. Vendar vprašanje ni več, ali bo do tega prišlo, temveč le, na kakšen način bodo pravniki slednje sprejeli/spremenili.

Tako naj nova pravna kultura temelji na spremenjeni miselnosti. Za razvoj je namreč potrebna miselnost oz. želja po napredku in ne po stagnaciji. Slednja namreč prinaša strah pred neuspehom in odpor pred raziskovanjem izven cone udobja. Miselnost napredka pa sili k eksperimentiranju na različne načine ter iskanju inovativnih načinov za boljše storitev. Sprejemanje tveganj ter neuspeh sta le del popotovanja. Raziskava Harvard Business Review navaja, da posamezniki z miselnostjo rasti ne vidijo rezultatov kot dokaza o tem, kdo oz. kakšni so, temveč kot dokaz o tem, kaj bi lahko izboljšali in kakšne izzive bi lahko premagali v prihodnosti (Thomson Reuters, 2018). Navedeno pomeni, da se posamezniki z miselnostjo rasti ne bojijo

kulture eksperimentiranja. Posledično so bolj pripravljeni razumeti in testirati inovacije in so, v kolikor vidijo v tem priložnost za boljšo in učinkovitejšo storitev za stranko, tudi pripravljeni spremembe dolgoročno sprejeti in implementirati v svoje organizacije (SenGupta, 2018).

Kaj pa potrebujejo organizacije, da lahko inovirajo? Podjetja, pripravljena za prihodnost, temeljijo na proaktivnih zaposlenih, ki se počutijo dovolj samozavestni, da sodelujejo, izzivajo *status quo* in prinašajo nove poglede, ki bodo navdušili stranke in povečevali dobiček. Kadar se zaposleni počutijo dovolj varni, da sprejmejo tveganja, in si delijo rezultate teh tveganj brez strahu pred negativnimi posledicami in ne čutijo potrebe po skrivanju informacij za zaščito njihovega statusa, to počnejo redno. Z zaposlenimi, ki tvegajo in delijo rezultate teh tveganj, lahko podjetja odkrijejo skrite potenciale. Za to je na strani zaposlenih potrebna: (i) avtonomija; (ii) občutek varnosti; (iii) spoštljiva uporaba časa; (iv) skupni cilji; (v) povezanost kolektiva; in (vi) zaupanje (Grey, 2018).

Sprememba kulture in načina razmišljanja predstavljata osnovo za nadaljnji (prav tako nujen) razvoj. Ta vključuje (1) spremembo zakonodaje, ki bo dopuščala implementacijo različnih inovacij in drugačnih poslovnih modelov, (2) spremembo načina učenja na pravnih fakultetah, ki bo bodoče pravnike učil drugačne miselnosti, (3) sprememba zastarelega in zaspanega sodnega sistema in sprememba načina razmišljanja in (4) dela odvetnikov. Dejstvo je, da pravo postaja globalna tržnica, na kateri svoje storitve ne ponujajo samo odvetniki, ampak tudi alternativni ponudniki. In v kolikor odvetniki (stroka) ne bodo sposobni ponuditi strankam, kar želijo, bodo to storili drugi in pri tem bodo uporabili stroko le če in kolikor bo to potrebno (Cohen, 2018c).

7 Zaključek

V zaključku podajava kratek pregled stanja v Sloveniji. Domači trg pravnih storitev po najinem osebnem zaznavanju zaostaja pri sprejemanju inovacij. Slednje je zagotovo tudi posledica dejstva, da je večina inovacij, katerih smo se dotaknili, primarno razvita za angleško govoreče trge in pravne sisteme. Njihova jezikovna prilagoditev bo sledila kasneje, zato bo pozna tudi njihova implementacija.

Kljub temu se zavest o LegalTech počasi širi tudi k nam, vsaj med nekatere kolege. Drugi so določene rešitve tudi sami že testirali (Završček, 2018). Mednarodne pisarne, ki so prisotne na slovenskem trgu, že tudi same testirajo določene rešitve.¹⁸ Vprašanje pa je, kdaj bodo te dejansko tudi ponujene slovenskim kupcem pravnih storitev in kako jih bodo odvetniki in stranke sprejeli.

Literatura

- Bechor, N. (2018) *Contracts take center stage as LegalTech funding on course to top \$1 billion in 2018*, dostopno na: <https://blog.lawgeex.com/contracts-center-stage-as-legaltech-funding-on-course-to-top-1billion/#more-5126> (2. 12. 2018).
- Burney, B. (2018) *Can Non-Lawyers Bring More Benefit to the Legal Profession Than Lawyers?* Special Guest Coverage of the SoLI Conference By Brett Burney, LawSites, dostopno na: <https://www.lawsitesblog.com/2018/05/can-non-lawyers-bring-more-benefit-to-the-legal-profession-than-lawyers-special-guest-coverage-of-the-soli-conference-by-brett-burney.html> (5. 12. 2018).
- Cohen, M. (2018a) *Legal Transformation Requires More Than Tech*, Forbes, 2018a, dostopno na: <https://www.forbes.com/sites/markcohen1/2018/03/19/legal-transformation-requires-more-than-tech/#1b27031a10da> (5. 12. 2018).
- Cohen, M. (2018b) *Legal Change: Why Drip, Not Disruption?*, Forbes, 2018b, dostopno na: <https://www.forbes.com/sites/markcohen1/2018/04/26/legal-change-why-drip-not-disruption/#b8a46d21fbf3> (5. 12. 2018).
- Cohen, M. (2018c) *Legal Innovation is the Rage, But There's Plenty of Resistance*, Forbes, 2018c, dostopno na: <https://www.forbes.com/sites/markcohen1/2018/08/30/legal-innovation-is-the-rage-but-theres-plenty-of-resistance/#4cc91dd87cdd> (5. 12. 2018).
- Grey, I. (2018) *Innovation Is A Red Herring Without Cultural Change*, Evolve The Law, dostopno na: <https://abovethelaw.com/legal-innovation-center/2018/09/06/innovation-is-a-red-herring-without-cultural-change/?rf=1> (5. 12. 2018). LawGeex (2017) *AI vs Lawyers*, dostopno na: https://www.lawgeex.com/resources/aivslawyer/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Global_sch_brand&utm_adgroup=42250155000&device=c&placement=&utm_term=law%20geex&gclid=EAIaIQobChMI47yqqfz4gIVC6qaCh0gkw4QEAAAYASABEGIkWDBwE (18. 6. 2018).
- Thomson Reuters (2018) *Overcoming lawyers' resistance to change*, dostopno na: <https://legal.thomsonreuters.com/en/insights/articles/overcoming-lawyers-resistance-to-change> (5. 12. 2018).
- SenGupta, R. (2017) *The best law firm innovators alter their culture first*, Financial Times, dostopno na: <https://www.ft.com/content/4ed185c8-3bcc-11e7-ac89-b01cc67cfeec> (5. 12. 2018).

---

¹⁸ Schoenher enters into partnership with competitors to launch Legal Tech Hub Vienna, The Lawyer, dostopno na: <https://www.thelawyer.com/schoenher-enters-into-partnership-with-competitors-to-launch-legal-tech-hub-vienna/> (5. 12. 2018).

Susskind, R. (2017) *Tomorrow's Lawyers: An Introduction to Your Future* (Oxford: Oxford University Press).

Završek, R. (2018) *Informacijske tehnologije in moralno-etični vidiki njihove uporabe*, *Odvetnik*, 87, strani 56–61.

O avtorjih

Dr. Ana Jereb, LL.M., je pravosodna svetnica na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije; ana.jereb@sodisce.si.

Primož Rojac, LL.M., je ustanovitelj družbe IURALL, Ljubljana; p.rojac@iurall.com.

